

AHİLİK FELSEFESİ VE ÖRGÜT MODELİNİN DÜNYADAKİ KALKINMA MODELİ OLAN KOOPERATİFE YANSIMALARI

Selami Sedat AKGÖZ*

Emre ERCAN**

ÖZ

Medeniyetlerin beşiği olan Anadolu'nun dünyadaki kalkınma modellerinin gelişimine öncülük etmiştir. Dünyada esnaf örgütlenmeleri mesleki organizasyon ve felsefesi Kırşehir ve bölgesinde gerçekleşmiştir. Bu felsefe ve organizasyon yapısı Ahilik olarak ifade etmenin ve bölgesel kalkınma modellemelerinin yayılmasında Ahilik felsefesi büyük rol oynar.

18.yy. başında Avrupalı araştırmacılar İç Anadolu Bölgesine gelmiş, imece ve mesleki lonca sistemini Avrupa'ya ilk kooperatif, esnaf ve konut kooperatif modelleri olarak ortaya çıkarmışlardır.

Ahilik felsefesinin ilkeleri günümüzde "kooperatifçilik ilkeleri" olarak bilinmektedir. Bu görüş ve ilkeler 12.yy.dan bu yana hala geçerliliğini korumakta ve felsefesiyle insanlara yol göstermektedir.

Temelini imece kültürünün oluşturduğu Ahilik sistemi etik kültür, iş ahlakı, sigorta, örgütlü kadın girişimciliği, esnaf lonca sistemleri günümüz meslek kuruluşları ve kadın girişim organizasyonlarında derin izler bırakmıştır. İncamız binlerce yıldır kolektif yaşam bilincine sahip insanlığın kooperatifleşme tarihinin 1848 yılında sanayileşme sürecinden daha eski olduğu kooperatifleşme tarihinin tüm dünyanın ortak bir mirası olduğu gerçeğinin kabul edilmesidir. Uygarlık tüm kültürlerin ortak mirasıdır. Kooperatifler kültürler, medeniyetler arasında bir dostluk ve ekonomik köprüdür. Baciyani, Rum kadınların dünyada ilk defa kurduğu sosyal bir kooperatiftir. Avrupalılar bu derneği Şamanist kadınlar olarak önemini azaltmak istese de bu dernek kadınları tekstil ve halıcılık alanlarında çalışmasını sağlayarak bir ekonomik model olarak tarih sahnesine çıkmıştır.

Çalışmamızda Ahilik felsefesinin mesleki organizasyonda gelişimindeki etkinliği ve kooperatif birliği, esnaf birliği ve sosyal kooperatifçilik modellerinde olan izleri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, kooperatifçilik, Bölgesel kalkınma, Ahilik felsefesi, Esnaf loncaları ve Ahi Teşkilatı

* Öğr.Gör. AEÜ Mucur Meslek Yüksek Okulu, Kooperatifçilik Bölümü, sakgoz@ahievran.edu.tr

** AEÜ Mucur Meslek Yüksek Okulu, Kooperatifçilik Bölümü, emre-4713@hotmail.com

Reflections of the Philosophy and Organizational Model of Akhi to the World's Development Model Cooperative

ABSTRACT

Anatolia is the cradles of civilizations in the world development models have been developed. Organization and the philosophy of professional organizations and trades in the world was Kırşehir. To express this philosophy and organizational structure and regional development as Ahi modeling philosophy plays a major role in spreading.

18th-century. European researchers have come at the beginning of the Central Anatolia Region, the first collective work, cooperative and professional guild system in Europe, as the trades and have found that housing co-operative models.

Today the principles of the philosophy of Ahi "cooperative principles" known as. This view is still valid since 12th-century and principles to guide the people to protect and philosophy.

Effectiveness of professional organizations and cooperative associations in the development of the philosophy of our study, Ahi, trades union, and the traces of the social cooperative models studied.

The foundation ethical culture community that have created a culture of imece system, business ethics, insurance, organized women's entrepreneurship, women's enterprise systems in organizations professional organizations and today's artisan Guild have left deep scars. Our belief is that the collective life of humanity for thousands of years conscious of the cooperatives the history of cooperatives in 1848, the industrialization process that are old more than the fact that the history of acceptance of a common heritage of the whole world. Civilization is the common heritage of all cultures

While I established a social cooperative of women in the Greek world for the first time. If the Europeans wanted to reduce the importance of the shamanic women of this association as this association by allowing women to work in the areas of textiles and carpets has been the stage of history as an economic model

In our study, the ahi in the development of Philosophy in professional organizations effectiveness and cooperative Union, trades Union, cooperative and social traces in the model will be examined.

Key Words: Ahi and cooperative, The regional development of Ahi philosophy, The Guilds and Ahi Organization

Selami Sedat AKGÖZ-Emre ERCAN

GİRİŞ

Her gün yenilikler peşinde olan insanlar; günümüz dünyasında nereden ve nasıl geldiklerini, neleri yaptıklarını, neleri unuttuklarını, bu güne ve bu duruma gelmelerini sağlayan etkenlerin sürdürülebilirliklerini yitirdiklerinin farkında değilmiş gibi hareket etmektedirler.

Geriye dönüp baktığımızda ilk çağlardan bu zamana kadar birlik ve beraberlik içinde olmayan toplumların birlik ve beraberliği sağlamış toplumlar tarafından yağmalandığına, sömürüldüğüne yıkıldığına şahit oluyoruz. Uygarlık tarihinde birlik beraberliği en iyi şekilde sağlayan toplumlar Türk toplumlarıdır ve bu Türk toplumları içinde bu kültürün en güzel örneği Osmanlı imparatorluğu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı toplumunu inceleyen bir kişi birlik ve beraberliğin altındaki belirgin iki temel etken fütüvvet ve ahilik kavramı ile karşı karşıya gelir. Ahilik ve İmece. Kültürü bu toplumun mayasını oluşturan en temel kavramlar olarak ortaya çıkmaktadır. Ahilik; teşkilatlanmış kesimin, İmece ise köylü kesimin birlik ve beraberliğinin temel dayanağıydı. Birçok âlimi içinde barındıran bu topluluk, bilgilerinin dayanağını toplumun birlikteliğine dayandırmaktadır. Şeyh Edebali, Mevlana, Ahi Evran, Yunus Emre, Cacabey, Hacı Bektaşî Veli gibi ilim bilginleri bu toplumdan çıkmış ve bu topluma yön vererek imkânsız denecek şeylerin başarılmasına imkân sağlamışlardır.

Ahiliğin küçümsenmesi ve ona yeteri kadar önem verilmemesi çok büyük biri hata olarak karşımıza çıkmaktadır. Birlik ve beraberliğin dürüstlikle birleştirilmesiyle ortaya çıkan bu felsefe hayatın her anında uygulanabilir ve toplumu tek yumruk haline getirmekte başarılı bir rol üstlenmiştir.

Ahilik ve Ahilik Felsefesi

Ahilik felsefesi, temelleri 12.yüzyılda Kırşehir ve Kayseri de atılmış, daha sonra tüm Anadolu'ya yayılmıştır., Ahilik esnaf loncalarda,şigorta kooperatiflerinde,kalite ve standartlaşmada,meslek etiğindeki izleri bugüne kadar kültürel, sosyal ve ekonomik hayatımızı derinden etkilemiştir.. Ahilik kurumu bir dinsel anlayış değil Daha ziyade toplumu düzenleyen sosyal ve ekonomik yönden işleyen ve siyasal, askeri ve kültürel yönleri de bulunan bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Kelimesi de Arapçadır ve “kardeşim” demektir.¹ Ancak bazı yazarlar Ahi sözcüğünün Türkçede cömert, eli açık, yiğit anlamına gelen “akı” sözcüğünden geldiğini ileri sürmektedirler. Anadolu’da Türk kurum ve terimlerinin fazlaştığı bir dönemde “akı”nın

¹ http://www.turkchatsohbet.org/Ahilik_Felsefesi.html

Ahilik Felsefesi ve Örgüt Modelinin Dünyadaki Kalkınma Modeli Olan
Kooperatife Yansımaları

Arapça “kardeşim” anlamına gelen “ahi”ye dönüştürüldüğü düşünülmektedir.²

Ahilik, tarihi ve sosyo-ekonomik zorunlulukların ortaya çıkardığı mesleki, dini, ahlaki bir Türk esnaf birliği kuruluşudur. Ahi kuruluşları çevresel ve toplumsal karakterini korumuş, üretici ve tüketici ilişki ve bağlarını en iyi biçimde düzenlemeyi kendilerine amaç edinmişlerdi. Konu üzerinde araştırma yapmış olan batılı tarihçiler Ahiliğin kökenlerini, Doğu’da özellikle Araplar arasında gelişmiş olan Fütüvvet Teşkilatına dayamaktadır.. Ahiliğin Fütüvvetten bir hayli değişik, Anadolu Türklerine özgü bir kurum olduğunda da birleşirler Bir başka deyişle, fütüvvetçilik Anadolu’da birtakım değişikliklere uğramış, yeni bir takım nitelikler kazanmış ve Ahilik olarak ifade edilmiştir.

Anadolu’nun Türklerin ikinci anayurdu haline gelişi 11. yüzyılın ikinci yarısı başlarına gelmektedir.. Asya’dan göç eden sanatkâr ve tüccar Türklerin yerli tüccar ve sanatkârlar karşısında tutunabilmeleri ve yaşayabilmeleri, aralarında bir örgüt kurmalarını gerektirmiştir. Ayrıca Türkler kurdukları bu örgüt vasıtasıyla , standartlaşmaya ve kaliteye önem vermişlerdir..

İşte bu zorunluluktan dolayı esnaf ve sanatkârlar dayanışma ve kontrol örgütünün, yani Ahiliğin kurulması sonucunu ortaya çıkarmıştır.. Öte yandan, deri işçilerinin ve Ahiliğin piri olan Ahi Evran’ın Anadolu’ya gelişi de bu tarihlere rastlamaktadır.

Ahi Evran’ın hayatı ve kişiliği üzerinde araştırmacıların farklı görüşleri vardır. Ahi Evran’ın deri işçiliği ve teşkilatında çok başarılı bir kişi olduğu, belgelerden anlaşılmaktadır.³ Ahilik teşkilatının ekonomik anlamda bir birlik olmaktan çok kültürel ve ekonomik anlamda ortak değer olduğu inancına sahip olan kooperatifçilik olduğu günümüz düşünürlerinde kabul edilmektedir.⁴

Ahilik Felsefesi ve İlkeleri

Ahilik bir değerler bütünüdür. İçinde barındırdığı değerler ortak hedef ve insanlığa rehber olan bir düşünce sistemidir. Orta çağda Avrupa da finans,, sigorta ,kooperatifçilik ve esnaf ve lonca sistemi Anadolu dan ciddi şekilde etkilenmiştir.⁵

- Ahilik ilkelerini şu şekilde sıralayabiliriz.

²DEMİR, G. 2000, Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu ve Ahilik, Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı, İstanbul,

³ GÖKSU, S. 2000, Sokrat ve Eflatun’dan Günümüze Ahilik, Polat Kitapçılık, İstanbul,

⁴ GÜRATA, M. 1975, Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar, Ankara,

⁵ KOÇ Hakan, Kooperatifçilik Bilgileri, Ankara, 2001,

Selami Sedat AKGÖZ-Emre ERCAN

- İyi huylu ve güzel ahlâklı olmak,
- İşinde ve hayatında, kin, çekememezlik ve dedikodudan kaçınmak,
- Ahdinde, sözünde ve sevgisinde vefalı olmak,
- Gözü, gönlü ve kalbi tok olmak,
- Şefkatli, merhametli, adaletli, faziletli, iffetli ve dürüst olmak,
- Cömert ve kerem sahibi olmak,
- Küçüklere sevgili, büyüklere karşı edepli ve saygılı olmak,
- Alçakgönüllü olmak, büyüklük ve gururdan kaçınmak,
- Ayıp ve kusurlarını örtmek, gizlemek ve affetmek,
- Hataları yüze vurmamak,
- Dost ve arkadaşlara tatlı sözlü, samimi, güler yüzlü ve güvenilir olmak,
- Gelmeyene gitmek, dost ve akrabayı ziyaret etmek,
- Herkese iyilik yapmak, iyiliklerini istemek,
- Yapılan iyilik ve yardımı başa kakmamak,
- Hakka, hukuka uymak, hak ölçüsüne riayet etmek,
- İnsanların işlerini içten, gönülden ve güler yüzle yapmak,
- Daima iyi komşulukta bulunmak, komşunun eza ve cahilliğine sabretmek,
- Yaratandan dolayı yaratıkları hoş görmek.⁶
- Hata ve kusurları daima kendi nefsinde aramak,
- İyilerle dost olup, kötülerden uzak durmak,
- Fakirlerle dostluktan, oturup kalkmaktan şeref duymak,
- Zenginlere, zenginliğinden dolayı itibardan kaçınmak,
- Allah için sevmek, Allah için nefret etmek,
- Hak için hakkı söylemek ve hakkı söylemekten korkmamak,
- Emri altındakileri ve hizmetindekileri korumak ve gözetmek,
- Açıkta ve gizlide Allah'ın emir ve yasaklarına uymak,
- Kötü söz ve hareketlerden sakınmak,
- İçi, dışı, özü, sözü bir olmak,
- Hakkı korumak, hakka riayetle haksızlığı önlemek,
- Kötülük ve kendini bilmezliğe iyilikle karşılık vermek,
- Belâ ve kötülöklere sabır ve tahammüllü olmak,
- Müslümanlara lütufkâr ve hoş sözlü olmak,
- Düşmana düşmanın silahıyla karşılık vermek,
- İnanç ve ibadetlerinde samimi olmak,
- Fani dünyaya ait şeylerle öğünmemek, böbürlenmemek,
- Yapılan iyilik ve hayırda hakkın hoşnutluğundan başka bir şey gözetmemek,

⁶ ÜN,M.2007,Sanayi ve Ticaret Bakanlığı/Dünya'da Kooperatifleşmenin Tarihine İlişkin Rapor,İstanbul

Ahilik Felsefesi ve Örgüt Modelinin Dünyadaki Kalkınma Modeli Olan
Kooperatife Yansımaları

- Âlimlerle dost olup dostlara danışmak,
- Her zaman her yerde yalnız Allah'a güvenmek,
- Örf, adet ve törelere uymak,
- Sır tutmak, sırları açığa vurmamak,
- Aza kanaat, çoğa şükrederek dağıtmak.

AHİLİĞİN KOOPERATİF OLMA SÜRECİ

Kooperatifçiliğe Türklerin ciddi katkıları olmuştur.. Kooperatifçilik ilkelerine bakıldığında Ahiliğin ilkeleri ile benzerlik göstermektedir. 19.yy da Anadolu'ya gelen Avrupalı araştırmacılar 4 yıl kadar Anadolu'yu gezerek Türklerin nasıl birlik ve beraberlik içinde olduğunu araştırmışlardır. Araştırma alanı olarak Konya, Nevşehir, Niğde, Kayseri ve Kırşehir illerini pilot bölge olarak seçmişlerdir.⁷ Çünkü bu iller Anadolu'nun orta yerinde ve medeniyetlerin muhakkak uğrak ve yerleşim yerleri olmuştur.

Avrupalı araştırmacıların incelemeleri sonucunda Türklerin birlik ve beraberliğinin odak noktası Mevlana, Ahi Evran, Şeyh Edebali ve Cacabey gibi ilim adamlarının belirledikleri ilkeler ve bunların uygulanması olduğu belirlenmiştir.⁸ Bu araştırmacılar aldıkları ilkelerin notlarıyla ülkelerine dönmüşler ve incelemelerini yeni bir model çıkarmak için uygulamaya koymuşlardır. Belli aşamalardan geçen Ahilik yeni ismiyle İngiltere'de 1844 yılında kooperatif olarak ortaya çıkmıştır.⁹

Bu araştırmacılar aldıkları ilkelerin notlarıyla ülkelerine dönmüşler ve incelemelerini yeni bir model çıkarmak için uygulamaya koymuşlardır. Belli aşamalardan geçen Ahiliğin etkilediği kooperatifçilik yeni ismiyle İngiltere'de 1844 yılında kooperatif olarak ortaya çıkarak dünya kolektif üretim tarihini etkilemiştir.

İnancımız binlerce yıldır kolektif yaşam bilincine sahip insanlığın kooperatifleşme tarihinin 1848 yılında sanayileşme sürecinden daha eski olduğu kooperatifleşme tarihinin tüm dünyanın ortak bir mirası olduğu gerçeğinin kabul edilmesidir.¹⁰

Ahilik Tabanlı Yeni Bir Kalkınma ve Toplumsallaşma Modeli Olan Sosyal Kooperatifçilik

1950'lerden sonra Avrupa'da dezavantajlı gruplar için yeni bir istihdam ve sosyal katılım modeli olarak uygulanmaya başlanılan Sosyal Kooperatifçilik hareketi, krizlerle daha da derinleşen işsizlik sorununa

⁷ www.mucur.gov.tr,22,06,2014

⁸ www.nuveforum.net,23,07,2016

⁹ www.kooperatifcilik.gen.tr/24,07,2016

¹⁰ www.egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm,

Selami Sedat AKGÖZ-Emre ERCAN

alternatif bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal iş kooperatifleri ve sosyal firmaların amacı, iş hayatına giremeyen insanlara iş ortamı sağlamak ve onları istihdam etmektir.

Sosyal kooperatifçiliğin en önemli özelliği Ahiliğin ilkelerini içinde barındırması ve yardımlaşarak birlikte hareket etmeyi hedeflemektedir. Kuruluş itibariyle dezavantajlıları istihdam ve toplumsallaşmaya yönlendirmek olsa da sosyal kooperatifçiliğin daha farklı faydaları bulunmaktadır.

Ekonomik huzursuzluklar ve bölgesel eşitsizlikler toplumdaki dezavantajlı kitleleri(engelliler, ev hanımları, işsizler, öğrencilerin ekonomik hayata katılımları için kooperatif kurmaları teşvik edilebilir.

Hedef kitlelere destek vererek onları ekonomik yönden güçlendirilmesi sosyal dengenin sağlanması ve terör örgütlerine katılımları engellenmesi toplumsal hayata olumlu yöne katkıda bulunur. ¹¹

Ekonomik ve sosyal alanda gelişime öncülük eden Avrupa Ülkeleri bu alanda da başarılı çalışmalar yapmıştır. Öncülük Ekonomik ve sosyal gelişmenin üst aklı olan Rönesans kültürü ülkelerinin kalkınmasına ve vesile olmuştur.

Gelişmiş olan ülkelere baktığımızda öne çıkan iki etmen oluyor. Bunlardan birincisi kooperatifçilik, ikincisi de sosyal politikalarıdır... Bu iki ilkeyi hayata geçirmiş olan ülkeler şu an günümüzün en gelişmiş ülkeleri arasında sayılmaktadır.

Sanayi devrimi kooperatifçilikle beraber gelişme göstermiştir. Birlikte yaşama ve üretme arzusunda olan toplumlar sosyal ve ekonomik anlamda kalkınması bir realite olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Ulu önder M. Kemal ATATÜRK' ün "Geçmişini unutan gelecek vaat edemez." sözü aslında ne demek istediğimizi anlatıyor. Temeli birlik beraberliğe dayanan, aç kalana yardım etmeyi hedefleyen, yalnız kalanın işine yardım etmeyi savunan, yönetilmeyi reddeden ve liderlik ruhu taşıyan dünya toplumlarının en büyüğü olan Türk Toplumunu; Ahilik ve İmece usulünü ortaya çıkararak nice zorluklar, nice savaşlar ve nice zahmetler vererek 13.yy. da kurduğu Osmanlı Toplumunu' nu 18.yy. padişahlarının ve batı hayranlığıyla içini köreltmüş yardımcılarıyla birlikte yok oluşa sürükleyen bir sürece sokarak elindeki varlığın kıymetini bilmezcesine yitirerek başkalarının emirlerine itaat eder hale gelmiştir.

¹¹ www.ahilik.gen.tr,24.05.2017

Ahilik Felsefesi ve Örgüt Modelinin Dünyadaki Kalkınma Modeli Olan Kooperatife Yansımaları

Neredeyse yedi asır kâinata hükmetmiş bir topluluk olan Osmanlı Devleti; elindeki çok önemli iki temel taşına gerekli ilgiyi gösterememiş ve başkaları bundan esinlenerek yeni modeller ortaya çıkarmışlardır. Ahilik ve İmece başkaları tarafından örnek alınarak ismi değiştirilip modernleştirilerek "Kooperatif adı altında piyasa sunulmuştur. Kendi özgeçmişine sahip olamayan toplumumuz bu yeniliğe yabancıymış gibi çok sonradan adapte olmuştur. Ne yazık ki ülkemizin gelişmemesi ve geriden takip etme özelliği geçmişine sahip olamadığı için kaynaklanmaktadır.

Ne olursa olsun Ahiliğin ve İmece usulünün değerini bilmemiz ve onu tekrar hayatımıza uygulamamız gereklidir. Geçmişimizi unutmamalı, onlara önem vermeli ve onları korumalıyız. Aksi takdirde kaçınılmaz bir çöküş, sömürgeleşmiş ve çaresiz bir topluma doğru ilerleme yaşanacaktır.

Ahiliğin ve imece kültürünün modern hali olan kooperatifçiliğe gereken önemi vererek çocuklarımıza bu kültürü miras bırakmalıyız. Anayasamızda ifade edilen kooperatifçiliği yaşamımızın her alanına taşımalıyız.

KAYNAKÇA

- ANONİM, Türkiye’de Kooperatifçilik, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, Ankara 2004,
DEMİR, G. 2000, Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu ve Ahilik, Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı, İstanbul,
GÖKSU, S. 2000, Sokrat ve Eflatun’dan Günümüze Ahilik, Polat Kitapçılık, İstanbul,
GÜRATA, M. 1975, Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar, Ankara,
KOÇ Hakan, Kooperatifçilik Bilgileri, Ankara, 2001,
ÜN,M.2007,Sanayi ve Ticaret Bakanlığı/Dünya’da Kooperatifleşmenin Tarihine İlişkin Rapor ,İstanbul
www.turkchatsohbet.org,
www.mucur.gov.tr,
www.nuveforum.net,
www.kooperatifcilik.gen.tr/,
www.ahikirsehir.com/ahiligini-incelemesi.html,
www.egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm,
www.ahilik.gen.tr/kavram/index.html.